

Сутність та зміст вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики

У статті розглянуто проблематику формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики, які застосовуються у всіх царинах комбінованого уроку музичного мистецтва. Конкретизовано поняття «уміння» у педагогічному та психологічному аспектах. Розглянуто основні чинники педагогічного впливу на процес формування вокально-технічних умінь студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів. Зазначено про значущість комплексного підходу для дослідження й формування означених умінь у процесі вокального навчання. Цей процес на базі комплексного підходу окреслено як складне й інтегроване явище. Розкрито й деталізовано зміст комплексу вокально-технічних умінь педагогів-музикантів. Здійснено наукове узагальнення сутності поняття «вокально-технічні уміння майбутнього вчителя музичного мистецтва».

Ключові слова: вокально-технічні уміння, вокальне навчання, майбутній учитель музики, комплексний підхід, чистота інтонування, співацьке дихання, кантилений спів, інтерпретаційний концепт.

Аналіз сучасних досліджень у галузі теорії та методики фахового навчання майбутніх учителів музики, а також вокальної педагогіки та виконавства (А.Авдієвський, В.Антонюк, В.Багадуров, Ю.Барсов, А.Болгарський, А.Гуменюк, І.Колодуб, А.Козир, Р.Лоцман, Є.Проворова, О.Стахович, А.Яковлева) засвідчує, що сучасний професорсько-викладацький склад музично-педагогічних ВНЗ має приділяти величезну увагу формуванню у студентів комплексу інтегрованих вокально-технічних умінь. Адже комбінований урок музичного мистецтва в загальноосвітній школі передбачає залучення вчителем музики власних вокально-технічних умінь у багатьох царинах: під час провадження поточної вокально-хорової роботи із класом, шкільним хором або шкільним вокальним ансамблем; під час організації слухання музики на уроці, коли вчитель самостійно забезпечує виконання вокального твору; у процесі провадження музично-теоретичної діяльності, художньо-педагогічного аналізу тощо. Належна сформованість вокально-технічних умінь у вчителя музичного мистецтва забезпечує розвиток вокально-хорової культури в школярів, яка є сегментом їх музичної культури, що складає стратегічну мету уроків музики в загальноосвітній школі.

З метою розгляду сутності та змісту вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музичного мистецтва у педагогічному аспекті доцільно навести словникове визначення поняття «уміння». С.Гончаренко формує визначення цього поняття в якості «здатності належно виконувати певні дії, заснованої на доцільному використанні людиною набутих знань і навичок» [1, 468]. Психологічний аспект формування умінь окреслює їх як складний процес аналітико-синтетичної діяльності кори великих півкуль головного мозку. Означений процес передбачає продукування й закріплення асоціативного ланцюжка між постановкою певного завдання, набуття відповідних знань, необхідних для його виконання, а також здатністю до застосування набутих знань під час втілення завдання у практичну діяльність особистості.

Процес формування вокально-технічних умінь студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів передбачає визначення їх змісту й чинників педагогічного впливу. До таких чинників належать: стимулювання відповідної мотивації до вокального навчання, підбір вокальних вправ і вокалізів, концентрація уваги студента на прогресі у засвоєнні вокально-педагогічного репертуару на основі поступового його ускладнення, педагогічне забезпечення «зворотнього зв'язку» у процесі вокального навчання тощо. Сформовані вокально-технічні уміння є прямим результатом успішного вокального навчання студентів. Лі Чуньпен визначає вокальне навчання як «вид культурологічної діяльності, результати якої духовно збагачують суспільство цінностями співацького мистецтва й зразками вокальної культури, що сприяє самореалізації особистості як суб'єкта культурно-історичного процесу» [2, 5]. Специфіку процесу вокального навчання студентів складає комплексність застосування вищезазначених чинників, що забезпечує комплексність формування вокально-технічних умінь.

Аналіз і дослідження всієї палітри вокально-технічних умінь студентів факультетів мистецтв педагогічних університетів доводить, що означені уміння є щільно пов'язаними між собою.

Відокремити їх одне від одного на практиці неможливо. Таким чином мова може іти виключно про комплексний підхід до проблеми вокально-технічних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва, що обумовлює їх дослідження та формування тільки в комплексі.

Базуючись на твердженнях С. Гончаренко, який розглядає комплексний підхід як один з ефективних способів побудови навчального процесу в якості надзвичайно складного і багатопланового явища [1, 231], ми можемо окреслити процес формування вокально-технічних умінь майбутнього вчителя музики як складний інтегрований процес, що включає розвиток здатності студентів до яскравого втілення художньо-образного змісту вокального твору на основі мотиваційно-емоційних, когнітивних та виконавсько-технологічних процесів під час творчої вокальної діяльності відповідно до ступеня особистісного музичного розвитку.

Визначаючи зміст комплексу вокально-технічних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва, доцільно зупинитись на наступних позиціях, а саме:

- здатність до чистого інтонування на базі звуковисотно-точного та ритмічно-точного відтворення мелодії вокального твору: уміння точного інтонування мелодії як в опрацьованих вокальних творах та партіях, так і під час «читання з листка»;

- здатність до повноцінного костно-абдомінального, нижньо-реберно-діафрагматичного співацького дихання: уміння повноцінного набору співацького дихання із виключенням так званого «ключичного дихання»;

- володіння рівномірним розподілом співацького дихання: уміння розподілу співацького дихання в залежності від темпу музичного твору й довжини та логіки побудови музичної фрази;

- здатність до варіативного застосування головних та грудних резонаторів: уміння щодо застосування головних і грудних резонаторів відповідно до характеру вокального твору і доцільного тембру для його виконання;

- здатність до комплексного застосування головних та грудних резонаторів: уміння щодо одночасного застосування головних і грудних резонаторів відповідно до доцільного тембру для виконання певних елементів вокального твору;

- володіння формуванням «вокального» роту у контексті загального естетичного виразу обличчя: уміння під час виконання певних «незручних» голосних, таких як «Е», «Є», «І» тощо, а також під час виконання теситурно складних елементів вокальних творів відкривати рот у повному обсязі, зберігаючи гарний вираз обличчя;

- здатність до чіткої вимови тексту вокального твору: артикуляційно-дикційні уміння, спрямовані на донесення змісту вокального твору до аудиторії;

- володіння мистецтвом кантиленного співу у вокальних творах з мелодією «широкого дихання» й цілеспрямованим музичним розвитком: комплексні уміння плавного голосоведення, що інтегрують уміння співу «подовжених голосних», уміння під час видиху посилювати вокальний звук вперед до слухача;

- володіння мистецтвом рухливості співацького голосу у контексті виконання різних музичних штрихів (*legato*, *staccato*, *non legato* та ін.): уміння чіткого виконання музичного малюнку, викладеного у різних штрихах у швидкому темпі;

- здатність до музично-теоретичного та художньо-педагогічного аналізу вокальних творів: аналітичні уміння щодо визначення форми, засобів музичної виразності, жанрово-стильових особливостей, педагогічного потенціалу вокального твору;

- здатність до творчо-інтерпретаційного опрацювання вокальних творів у контексті жанрово-стильового підходу: інтерпретаційні уміння щодо самостійного створення оригінального інтерпретаційного концепту вокального твору;

- володіння мистецтвом повноцінного втілення художнього образу вокального твору в емоційних умовах його прилюдного виконання: вокально-виконавські уміння повноцінного втілення власного інтерпретаційного концепту вокальних творів.

Слід зауважити, що перелік умінь і навичок, який увійшов до вищезазначеного комплексу, не є вичерпним. Він передбачає основні позиції виконання вокальних творів, що

обумовлюється рівнем вокальної підготовленості та особистісними музичними здібностями майбутніх учителів музичного мистецтва.

З огляду на вищезазначене, нами сформульовано авторське уточнення сутності вокально-технічних умінь майбутніх учителів музичного мистецтва в якості інтегрованих процесів аналітико-синтетичної діяльності щодо здатності студента творчо втілювати художньо-образний зміст вокального твору на основі анатомо-фізіологічних знань у царині побудови голосового апарату, фізико-акустичних знань щодо особливостей вокального звуковидобування, мистецтвознавчих знань щодо жанрово-стильових особливостей музичного мистецтва, знань у галузі вокальної педагогіки та виконавства, а також залучення власного музичного фізіологічно-акустичного та вокально-виконавського досвіду у контексті емоційно-ціннісного ставлення до вокального мистецтва. Основою формування в майбутніх учителів музики комплексу вокально-технічних умінь є гігієна й охорона голосового апарату.

Література

1. Гончаренко С. У. *Український педагогічний енциклопедичний словник. Видання друге, доповнене.* Рівне: Волинські береги, 2011. 552 с.
2. Лі Чуньпен. *Методика формування вокальної компетентності майбутніх учителів музики.* Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук Київ: 2013. – 20 с.

Тянь Лін – аспірантка кафедри теорії та методики музичного навчання, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова

Tian Lin

The essence and content of vocal-technical skills of the future music teacher

The article deals with the problems of forming the vocal-technical skills of the future music teacher, which are used in all areas of the combined lesson of musical art. The article concretizes concept of "skill" from the pedagogical and psychological points of view. In this paper author depicts main factors of pedagogical influence on the process of formation of vocal-technical skills of students of the faculties of the arts in pedagogical universities. The paper uncovers the importance of an integrated approach for research and formation of the aforementioned skills in the process of vocal training. This process is outlined on the basis of an integrated approach as a complex integrated pedagogical phenomenon. The contents of the complex of vocal-technical skills of music teachers has been revealed in detail: the ability to cleanly intonate on the basis of sound-precise and rhythmically-accurate reproduction of the melody of the vocal work; ability to complete singing breath; possession of a uniform distribution of singing breath; the ability to vary the use of head and chest resonators; the ability to clearly pronounce the text of a vocal work; mastering the art of singing in vocal works with the melody of "long breath" and purposeful musical development; mastering the art of flexibility of the singing voice in the context of performing different musical strokes; ability to analyze the vocal works from musical-theoretical and artistic-pedagogical points of view; the ability to creatively interpret the processing of vocal works in the context of the genre/style approach; possession of the art of full-fledged embodiment of the artistic image of the vocal composition in the emotional conditions of its public performance. The paper ends with the scientific definition of the essence of the concept of "vocal-technical skills of the future music teacher".

Keywords: cantilena singing; integrated approach; future music teacher; interpretational concept; purity of singing; singing breathing; vocal-technical skills; vocal training.

References

1. Honcharenko, S.U. (Ed.). (2011). *Ukrainskyi pedahohichnyi entsyklopedychnyi slovnyk.* Rivne: Volynski oberehy. 552 p. [in Ukrainian].
2. Li, Chunpen (2013). *Metodyka formuvannia vokalnoi kompetentnosti maibutnikh uchyteliv muzyky.* Abstr. of diss. Kyiv. [in Ukrainian].

Tian Lin, Postgraduate Student at the Faculty of Arts named after Anatolii Avdiievskiy, National Pedagogical Dragomanov University (Kyiv, Ukraine)